

REGIJA KAO SREDIŠNJI KONCEPT U GEOGRAFIJI

IVAN SARJANOVIĆ

Regija najjednostavnije govoreći podrazumijeva područje koje je obilježeno zajedničkim prirodnim, društvenim ili prirodnim i društvenim obilježjima. Proučavanje regija i podjela prostora na manje cjeline jedna je od najstarijih geografskih aktivnosti. Regija i regionalna geografija su tijekom različitih etapa razvoja geografske misli prošle put od najvažnijeg područja izučavanja do relativno nebitne i marginalizirane teme. I danas se u laičkim, ali i stručnim krugovima regionalnogeografski sadržaji percipiraju kao pretežno deskriptivni, a regionalna geografija obilježena je kao disciplina koja ne može iznjedruti zakonitosti koje bi vrijedile za širi prostor. U radu se, osim iznošenja povijesnog razvoja regionalne geografije i vrsta regija, ukazuje na najčešće greške zbog kojih regionalna geografija ima takav status. Posebna je pažnja usmjerena na pitanje kako sadržaji vezani uz regiju mogu unaprijediti razvoj kognitivnih sposobnosti unutar nastavnog procesa.

POJAM REGIJE

Značenje riječi regija je i laicima na prvi pogled jednostavno. Prema definiciji Hrvatske enciklopedije ona je "područje koje je jasno obilježeno nekim zajedničkim prirodnim, društvenim ili prirodnim i društvenim obilježjima" (URL 1). Što se može zaključiti ako se ova definicija detaljnije analizira? Iz riječi "područje" jasno je da prema ovoj definiciji regija predstavlja prostornu stvarnost, a takvo poimanje regije je duboko ukorijenjeno u hrvatskoj geografskoj tradiciji. No osim takvog shvaćanja regije u geografiji je raširen i

koncept u kojem regija predstavlja mentalnu konstrukciju, alat i model proučavanja. Također, kao ključna aktivnost u izdvajanju regije apostrofirani su izbor kriterija i njihova dosljedna primjena.

Pojam regija potječe iz latinskog glagola *regere* (vladati, upravljati) iz čega je izvedena imenica *regio* koji u hrvatskom jeziku obuhvaća vrlo širok spektar pojmova vezanih uz prostorne cjeline¹. Navedeni glagol upućuje na osnovnu namjenu regije - podjelu većeg prostora u manje cjeline radi lakšeg upravljanja.

¹ regija - kraj, predjel, područje, okolina, zemlja, pokrajina, oblast, okrug, okružje, dio, mjesto (Klaić, 2004)

REGIJA U HRVATSKOJ DANAS — IZMEĐU BIRTIJE, POLITIKANTSTVA I ZNANOSTI (POLOŽAJ REGIJE U HRVATSKOJ)

Ukoliko se analizira interes koji regija izaziva u današnjem hrvatskom društvu vidljivo je da je regija među najspominjanijim područjima izučavanja geografije u javnosti. Iako ne postoje znanstvena istraživanja o prisutnosti tematike vezane uz regije u javnosti, kao indikator te činjenice mogu poslužiti brojni internetski forumi (najčešće su rasprave vezane uz prostorni obuhvat regija). Kao ilustrativni poticaj za razmišljanje može poslužiti prikaz forumske rasprave o teritorijalnom opsegu Sla-

vonije u kojoj se može naći i vrlo informiranih diskutanata (sl. 1). Osim u javnosti, regija se često spominje i u političkoj sferi. No, iz izjava lokalnih političara vezanih uz pitanje podjele Hrvatske na prostorno veće administrativne cjeline, može se iščitati da oni složenu problematiku regionalne podjele gledaju isključivo kroz perspektivu vlastite regije koja po njima nužno mora biti zasebna cjelina (sl. 2). Ovakva percepcija ukazuje na nerazumijevanje smisla reforme javne uprave i nerazlikovanje različitih vrsta regija. Proučavanje regija važno je i za pozicioniranje geografije u znanstvenoj sferi. Ono je možda i najjasniji primjer na kojem se ogleda osnovna odrednica i smisao geografije

Slavonija - Forum... X +

23.08.2008., 12:03 #7

Pessimus dux
Registrirani korisnik

Registracija: Jun 2007.
Postova: 1.222

Quote:
pjosip kaže: [Povijesno, čak je i Zagreb dio Slavonije.](#)
Danas se više uzima Kutina južnije i Virovitica sjevernije kao granica Slavonije.

Povijesno da, ali što se tiče današnjeg stanja, malo griješiš. Kutina je debelo u Moslavini, dok Virovitica jest u Slavoniji. Otprilike bi današnja zapadna granica Slavonije išla ovako: Pitomaca-Grubišno polje-Daruvar-Pakrac-Lipik-Okučani.

23.08.2008., 12:05 #8

Pessimus dux
Registrirani korisnik

Registracija: Jun 2007.
Postova: 1.222

Quote:
Constatinopol kaže: [Vukovar je u Srijemu i kod njega je granica Slavonije i Srijema i kreće se od Dunava do Gunje. Na zapadu: Novska-Pakrac-Daruvar-Slatina.](#)

Griješiš, za zapadne granice Srijema otprilike se uzima rijeka Vuka od ušća u Dunav u Vukovaru pa uzvodno do Nuštra, te zatim rijeka Bosut od Vinkovaca uzvodno do Županje i Save, no danas je Srijem (u RH) "uklopljen" u Slavoniju i smatra se njezinim dijelom.
Što se tiče zapadnih granica Slavonije, naveo sam ih u prethodnom upisu: otprilike Pitomaca-Grubišno Polje-Daruvar-Pakrac-Lipik-Okučani.

23.08.2008., 13:17 #9

Berserker
Registrirani korisnik

Registracija: Aug 2008.
Postova: 27

Ovo je povijesna Slavonija:
<http://lazarus.elte.hu/hun/maps/1910/pozsega.jpg>
+
<http://lazarus.elte.hu/hun/maps/1910/veroce.jpg>

A ovo je povijesni Srijem:
<http://lazarus.elte.hu/hun/maps/1910/szerem.jpg>

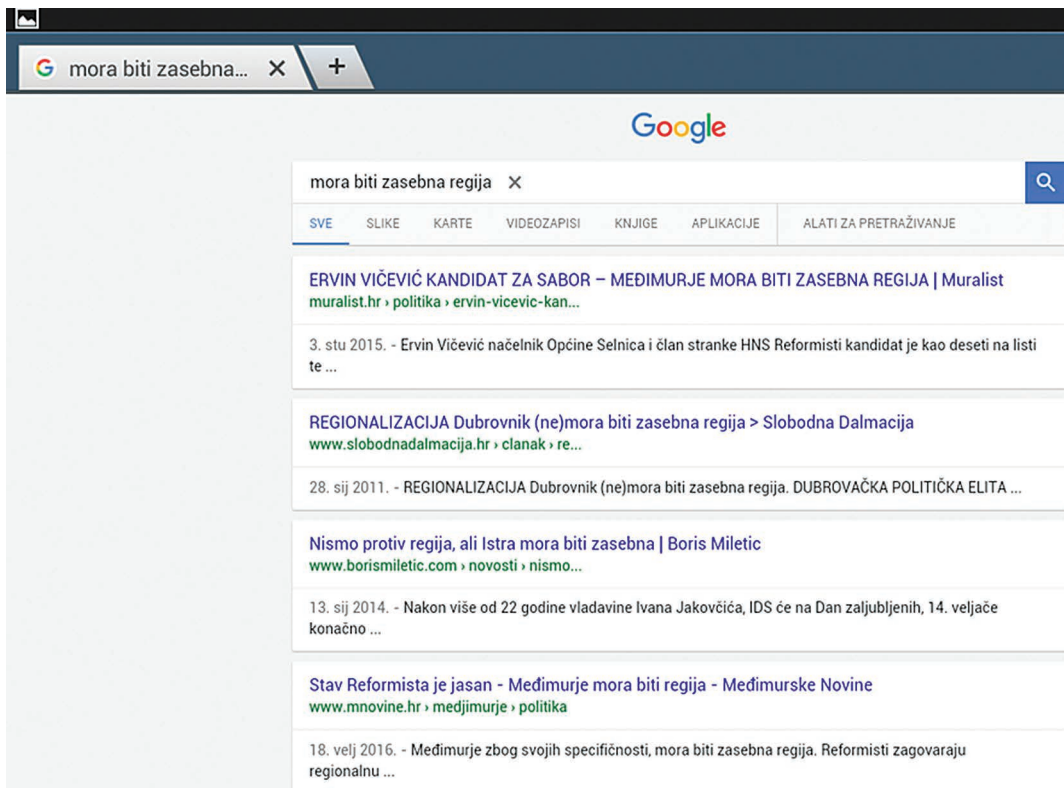
Sve ostalo su po meni nagađanja.

Sl. 1. Rasprava o granicama Slavonije na internetskom forumu forum.hr, screenshot: <http://www.forum.hr/showthread.php?t=369354>

- interdisciplinarnost, odnosno sinteza rezultata više znanstvenih disciplina vođena cjelovitim pristupom. Nije dvojbena da bi geografija, ukoliko se snažnije pozicionira kao znanost koja je najpozvanija raspravljati o regijama, pozitivno utjecala na svoj imidž u hrvatskom društvu.

Nasuprot navedenih primjera može se reći da unutar matične znanosti regionalna geografija ima nešto slabiji status. Kao temeljna mana regionalne geografije najčešće se ističe deskriptivnost (URL 2). Taj je nedostatak posebice izražen ako se promatra geografija kao školski predmet. U istraživanju Tekića i Tandarića o percepciji geografije kao znanosti

i školskog predmeta značajan broj ispitanika istaknulo je "deskripciju prostora" kao osnovnu zadaću geografije. Ta je percepcija u članku povezana s prezastupljenošću regionalnogeografskih sadržaja (Tandarić i Tekić, 2013). Korijeni ovakvog statusa regionalne geografije i regionalnogeografskih sadržaja zadiru u temeljne teoretske postavke geografije i sežu u same početke te znanosti. U ovom će se članku pokušati ukazati na to da je od samih začetaka proučavanje regije povezano i sa postavljanjem hipoteza te da deskriptivnost nije imanentna regionalnoj geografiji, već je ona rezultat nepotpune regionalnogeografske analize.

Sl. 2. Rezultati pretraživanja sintagme „mora biti zasebna regija“ na tražilici Google, screenshot: https://www.google.hr/?gws_rd=ssl#q=mora+biti+zasebna+regija

REGIJA U GEOGRAFIJI — SLABA TOČKA ILI KRUNA GEOGRAFIJE (TEORIJSKE POSTAVKE I POVIJESNI RAZVOJ REGIONALNE GEOGRAFIJE)

U teoretskom smislu geografija je obilježena suprotnošću između dvaju osnovnih pristupa izučavanja - nomotetskog i idiografskog pristupa. Nomotetski pristup, iz kojeg proizlazi topološka geografija, promatra predmet izučavanja kao dio cjeline. Idiografski pristup barata predmetom izučavanja u lokalnim aspektima, a na njemu se temelji regionalna geografija (Nir, 1990). Malo je koja geografska disciplina kroz povijest imala tako dinamičan razvoj kao regionalna geografija. Začetak regionalnogeografske misli javlja se s počecima razvoja geografije u doba Sumerana koji su osmislili podjelu prostora i vremena. Egipćani su počeli s podjelom poljoprivrednih područja u poplavnom dijelu Nila. Dvojnost između dvaju navedenih pristupa prisutna je od antičkog doba. Prvi tekstovi vezani uz regionalnu geografiju su djela Homera u kojem su opisani različiti predjeli i Hekateja koji je izvršio prvu regionalnu podjelu svijeta na Aziju i Europu (Fürst-Bjeliš, 2015). Najstarija geografska djela najčešće opisuju manje poznate ili fantastične krajolike (idiografski pristup), dok su Platon i Aristotel iznosili opće ideje o funkcioniranju polisa (nomotetski pristup). Spomenuta dvojnost u antičkom dobu najviše se ogledala u razlici između spekulativno orijentirane opće geografije koja je nastojala spoznati globalna obilježja Zemlje i primijenjene geografije koja je služila kolonijalno-komercijalnoj ekspanziji grčkih polisa u Sredozemlju (Rogić, 1987). U Vareniusovom djelu „Geographia generalis“ iz 1650. godine prvi se put uvode veze između opisivanja pojedinih mjesta („specijalna“ odnosno regionalna geografija) i opisivanja univerzalnih zakona („opća“ odnosno topološ-

ka geografija). Krajem 19. stoljeća Richthofen je u geografskom istraživanju izdvojio fazu promatranja i objašnjavanja. Prvom se fazom stvara okvir koncepta, a ona se odvija na posebnom prostoru s jedinstvenim obilježjima. No, znanje prikupljeno promatranjem mora se uzdići iznad deskripcije jedinstvenih obilježja. Sljedeći je korak traženje zakonitosti i formuliranje hipoteza koje objašnjavaju promatrana obilježja. Tako percipirana geografija više nije zadovoljna samo s opisom, već teži postavljanju hipoteza. Nažalost, većina geografskih djela nastala u tom dobu zastala su na prvom koraku (Nir, 1990). Spomenute ideje usmjerene su prema razvoju općeg koncepta koji objašnjava globalnu distribuciju geografskih fenomena, a utemeljen je na promatranju regionalnih obilježja. Ova paradigma nazvana je horološka, a njena svrha je shvaćanje veza među različitim fenomenima na određenom prostoru. Kako bi spoznali svijet kao cjelinu nužno je istražiti manje segmente Zemljine površine (Vresk, 1991). Iz horološke paradigme proizašao je regionalni model, koji je dominirao geografijom do sredine 20. stoljeća. Iako osmišljen kao kompleksan sustav u kojem su povezana prirodna i društvena obilježja, mnogi autori su nepotpunim shvaćanjem zastali samo u fazi deskripcije, bez prelaska u fazu iznošenja hipoteza. Razdoblje u kojem je regionalna geografija doživjela najveći razvoj i u kojem je imala najveći značaj u sklopu geografije obilježio je francuski geograf Vidal de la Blache. Njegov najpoznatiji koncept je *pays*, homogeno područje koje je produkt međudjelovanja Čovjeka i Prirode (eksternog miljea – fizički vidljivi procesi i internog miljea – uvjerenja, navike i ideje). Ključan faktor u oblikovanju regije je *genre de vie*², koji je odgovor na mogućnosti koje Priroda pruža. Iako se doima da je de la Blache u svojem konceptu provodio

² francuski – način života

isključivo idiografski pristup, u svojim je kasnijim radovima regionalnom konceptu namijenio širu ulogu. Predvidio je da proučavanje pojedine regije bude samo prvi korak prema usporedbi s drugim regijama, koja će rezultirati općim zaključcima (Nir, 1990).

U drugoj polovici 20. stoljeća kao kritika klasične (deskriptivne) regionalne geografije javlja se kvantitativna revolucija. Budući da je proizašla iz tadašnjeg tehničkog napretka prepoznatljiva je po uvođenju mjerenja i statističke obrade geografskih podataka. No, ta je inovacija samo njezin najvidljiviji aspekt. Glavna teoretska postavka ovog pristupa je pomicanje fokusa sa statičkog opisivanja regije na dinamičko objašnjavanje društvenih procesa u regiji. Kvantitativna revolucija, koja geografiju vidi kao proučavanje distribucije objekata i procesa u prostoru zaslužna je za uvođenje novih teorija poput teorije centralnog mjesta i teorije načina korištenja zemljišta. Kao slabosti mogu se izdvojiti preoštra kritika usmjerena ka tendenciji regionalne geografije da istražuje posebne slučajeve te nedovoljno cjelovit pristup, odnosno baratanje isključivo kvantitativnim podacima bez uzimanja u obzir psiholoških ili emotivnih faktora. Ove su boljke potaknule uvođenje cjelovitijeg pristupa koji je obilježio daljnji razvoj geografije (Nir, 1990).

VRSTE REGIJA

Kao što je već istaknuto, u izdvajanju regije ključno je definiranje kriterija koji su mnogobrojni i raznovrsni (reljef, klima, gospodarstvo). Najstarija podjela tiče se prirode zajedničke varijable. Ukoliko je varijabla konkretna ("vidljiva") tada govorimo o formalnim (homogenim) regijama. One se mogu podijeliti na opće homogene regije i homogene fizionske regije. Prve su uvjetovane homogenom distribucijom određenog obilježja (prirodna sredina, jezik), a druge su jedinstvene po sadržaju prostora (fi-

zionomiji) koji je nastao kao rezultat djelovanja određene kulturne grupe na prirodni pejzaž (Fürst-Bjeliš, 2015).

Područja koja su definirana "nevidljivom" varijablom, odnosno funkcijama i procesima nazivaju se nodalnim (nodalno-funkcionalnim) regijama. U fokus geografske analize ulaze tokom industrijalizacije kada se u gradovima uslijed podjele rada i diverzifikacije socijalne strukture koncentriraju funkcije te se oni ističu kao polovi rasta i postaju osnova izdvajanja regija. Najvažnija inovacija koju model nodalne regije uvodi je ignoriranje granica, jer veze između centra i periferije nisu određene prostornim granicama već intenzitetom međusobnih veza (Fürst-Bjeliš, 2015).

Unutar kulturne geografije osim formalnih i funkcionalnih regija izdvajaju se i vernakularne regije. One proizlaze iz zajedničkog iskustva o prostoru (zgrada, naselje, regija, država) koju posjeduju skupine koje s njime povezane. U takvim skupinama javlja se i osjećaj pripadnosti prostoru (regionalni identitet) koji se temelji na percepciji, a ne na vidljivim zajedničkim obilježjima (Claval, 1998).

Prema pojavnosti zajedničke varijable razlikuju se četiri glavna područja: pragmatičke, jednostavne, složene i totalne regije. Pragmatičke regije vezane su isključivo za istraživanje u kojem služe kao model za postizanje određenog cilja te kao okvir za unaprijed određenu svrhu istraživanja. Njihove granice su unaprijed definirane, s obzirom na cilj istraživačkog zadatka. Najpoznatija primjena pragmatičkih regija je NUTS klasifikacija (fra. - *Nomenclature des unités territoriales statistiques*, hrv. - Klasifikacija prostornih jedinica za statistiku). Njome su prostorne jedinice podijeljene u nekoliko razina ovisno o broju stanovnika, a namijenjena je prikupljanju, obradi, analizi i publiciranju statističkih prostornih podataka na razini Europske unije (Fürst-Bjeliš, 2015).

Najvažnija odlika koja definira neki dio Zemljine površine kao regiju je jedinstvenost. Ona ponajprije proizlazi iz veza među elementima. Prema tom kriteriju regije se dijele na jednostavne, složene i totalne. Jednostavne regije obilježene su jednom odabranom pojavom koja je kontinuirano prisutna na njenom području. Najčešće ne sadrži obilježje jedinstvenosti te se definira kao zona. Složene regije definirane su na temelju dvaju ili više obilježja. Kod totalnih regija koje predstavljaju ukupnost ljudske aktivnosti na nekom području jedinstvenost ne proizlazi iz samih obilježja, već iz njihovih interakcija (Fürst-Bjeliš, 2015).

Posebni tip složenih regija predstavljaju tradicijske regije. U definiranju tradicijske regije ključne su tri kategorije kriterija: kriterij prirodne sredine, teritorijalno-organizacijski kriterij, socio-kulturni kriterij (Fürst-Bjeliš, 1996). Prirodna sredina često određuje obuhvat teritorijalnih jedinica, usmjerava egzistencijalne djelatnosti i utječe na tip graditeljstva i naselja. Tipovi teritorijalne organizacije oblikuju karakterističnu strukturu i hijerarhiju prostora, a njihova stabilnost utječe na razinu izraženosti regionalnog identiteta. Socio-kulturna skupina kriterija odnosi se na sva materijalna i nematerijalna obilježja koja su nastala kao odraz posebnog identiteta regionalne cjeline. Najvažniji predstavnik materijalne kategorije je kulturni pejzaž koji uključuje profanu i sakralnu arhitekturu, tip naselja i elemente agrarnog pejzaža. Od elemenata nematerijalnog karaktera valja izdvojiti jezik (narječje) koji proizlazi iz zajedničkog načina života i često služi kao pokazatelj regionalnog identiteta. Osim formalnih kriterija definiranja u izdvajanju tradicijske regije vrlo je važan čimbenik regionalna svijest, koja nužno ne ovisi o promjenama u regionalnom sustavu (Fürst-Bjeliš, 1996). Time se tradicijska regija dovodi u vezu s konceptom *espace vécu*³. On uključuje osobni

prostor kao fizički i funkcionalni sklop koji se proživljava na dnevnoj bazi, te sadrži i mentalnu percepciju prostora (Claval, 1998). Iz svega navedenog očito je da se koncept tradicijske regije temelji na međuzavisnosti različitih kriterija. Tako, primjerice, prirodna sredina određuje prostorni obuhvat i utječe na teritorijalnu organizaciju iz koje proizlazi regionalna svijest, a kao manifestacija regionalne svijesti stvaraju se posebni materijalni i nematerijalni elementi socio-kulturnih kriterija (Fürst-Bjeliš, 1996).

NAJČEŠĆE POGREŠKE U REGIONALNOJ GEOGRAFIJI

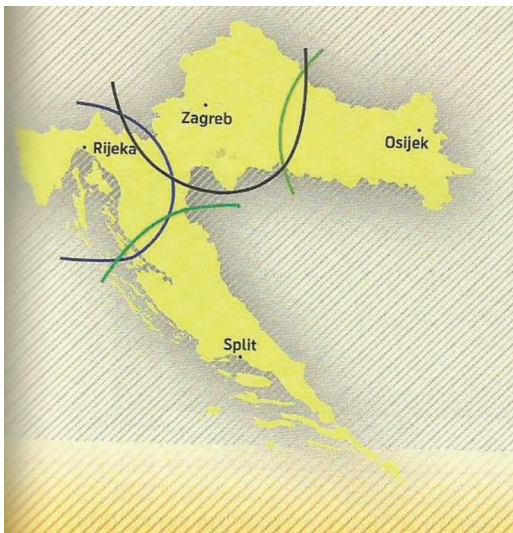
Najvidljivije mane koje se vežu uz regionalnu geografiju su problemi skale i relevantnosti. One umnogome proizlaze iz loše postavljene analize koja se zaustavlja u fazi deskripcije. Problem skale odnosi se na jednako detaljnu analizu svih elemenata u regiji. Problem relevantnosti je jedna od najvidljivijih slabih točaka regionalne geografije. On podrazumijeva iznošenje općenitog stanja što većeg broja elemenata, bez obzira na njihovu važnost za funkcioniranje cjeline (Nir, 1990). Nažalost, i danas se brojni regionalnogeografski radovi svode na opisivanje brojnih elemenata (reljef, klima, stanovništvo, gospodarstvo...), pri čemu nedostaje njihova kritička analiza te isticanje ključnih čimbenika i njihove povezanosti u "izgradnji" regije. Ukoliko se u analizi regije pristupi problemski i pokuša identificirati dominantne ljudske aktivnosti i težnje koje su u međudjelovanju s prirodnim uvjetima oblikovale analizirani prostor izbjeći će se arbitrarno određena i jednako detaljna analiza svih elemenata u sistemu, a iscrpnost analize svakog pojedinog elementa prilagodit će se njegovoj važnosti u funkcioniranju sistema. Takva analiza omogućuje i izvođenje zakonitosti koje se mogu primijeniti na širi prostor te na takav način "pomiruje" idiografski i nomotetički pristup.

³ francuski - prostor koji se živi

U nastavi geografije najčešće se griješi prilikom poistovjećivanja različitih vrsta regija na istom prostoru ne uzimajući u obzir kriterij prema kojem su izdvojene. Čest je slučaj da se osječka makroregija "proširuje" kako bi zauzela isti prostorni obuhvat kao fizionomska regija Istočna Hrvatska (sl. 3). Ovaj se primjer dotiče pravilne kategorizacije geografskih pojmova koja je bitan dio razvoja geografskog mišljenja. Iako se najčešće uzima "zdravo za gotovo", mora se poticati posebice u prvim godinama učenja nastavnog predmeta. U toj je dobi kod učenika primjetno brkanje različitih prirodnih cjelina (npr. nerazlikovanje Sahare kao pustinje i kao reljefne cjeline). Dobar primjer izbora adekvatne regionalne cjeline ovisno o obilježju koje se obrađuje je i obrada nastavne teme "Sjeverna i Južna Amerika". Prilikom pojašnjavanja prirodnih obilježja logično je zadržati se u okviru kontinenata, a obilježja vezana uz stanovništvo i gospodarstvo prikladnije je obraditi u sklopu regija Angloamerike i Latinske Amerike.

SVRHA REGIONALNE GEOGRAFIJE U NASTAVI

Ukoliko se adekvatno shvaćena regionalna geografija primijeni u nastavi, ne samo da se izbjegava deskriptivnost već može poslužiti u razvoju složenih kognitivnih sposobnosti koje nadilaze značaj geografije kao školskog predmeta. Svakako najvažnija među njima je sposobnost apstrahiranja. Njome se izdvajaju bitne karakteristike pojmova, a zanemaruje ono što je nebitno (Obradović, 2016). Ta misaona operacija ima velik značaj u cjelokupnom nastavnom procesu - kao neodvojiv dio matematičkog i logičkog mišljenja, posebice ako se uzme u obzir sve veća količina informacija koja nam stoji na raspolaganju uslijed razvoja komunikacijskih tehnologija. U takvim okolnostima među ključnim kognitivnim operacijama izdvaja se njihova analiza i odabir adekvatnih podataka. To se u nastavi geografije jasno može uočiti na jednostavnom primjeru analize zajedničkih obilježja geografskih regija Euro-

Sl. 3. Izjednačavanje prostornog obuhvata fizionomskih i funkcionalnih regija Hrvatske

foto: Ivan Sarjanović

Sl. 4. Lublin

foto: Ivan Sarjanović

Sl. 5. Zagreb

pe. Dok je primjerice prostor Zapadne Europe prema prirodnim i društvenim obilježjima relativno homogen pri čemu je lako odrediti zajednička obilježja (nizinski reljef, umjereno topla klima obilježena maritimnošću, visok stupanj gospodarske razvijenosti i urbanizacije), Sred-

nja Europa se ističe relativnom heterogenošću u navedenim kriterijima. Potrebno je usmjeriti učenike da uoče obilježja srednjoeuropskog kulturno-civilizacijskog kruga i istaknuti Srednju Europu kao regiju koja je povezana uglavnom kulturološkim obilježjima nastalim zbog

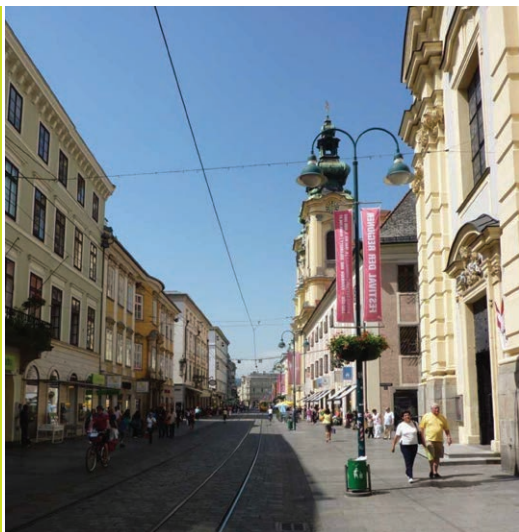

foto: Ivan Sarjanović

Sl. 6. Linz

zajedničkog povijesnog razvoja. U primjeru prikazanom na slikama istaknute su arhitektonske sličnosti između relativno udaljenih gradova (Lublin, Zagreb, Linz, Arad) (sl. 4 do 7), a kao prikladan primjer može se iskoristiti i prehrambena kultura. Druga važna sposobnost koja se razvija u analizi regija je donošenje odluka i njihovo vrednovanje. U prilogu 1 nalazi se shematiziran prikaz imaginarnog prostora s različitim prirodnim cjelinama koje su obilježene adekvatnom naseljenošću, prirodnim bogatstvima i gospodarskim djelatnostima. Najnaseljeniji je nizinski prostor bogat naftom i plinom, s razvijenom poljoprivredom i industrijom. Na primorskom prostoru razvijeni su turizam, pomorstvo i brodogradnja. Najveće prirodno bogatstvo prostora sredogorja su

rude koje su temelj razvoja industrije. Uz nju su na tom prostoru razvijene i stočarstvo te proizvodnja voća i povrća. Najrijeđe naseljena prirodna cjelina je planinski prostor čiji gospodarski potencijal leži u hidroenergiji i šumarstvu (prilog 1). Najvažniji zadatak za učenika je analiza demografskog i gospodarskog potencijala svake prirodne cjeline nakon čega se postavlja pitanje administrativne podjele prikazanog prostora na tri cjeline. U tome se kao ključni procesi nameću izdvajanje problematičnog planinskog prostora i njegovo vezanje uz razvijenije cjeline (nizinski i primorski prostor) s kojima se nadopunjuje u gospodarskom smislu. Također učenika se upućuje da primijeti važnost prostora sredogorja u kojem se nalazi naselje s potencijalno većim gravitacijskim

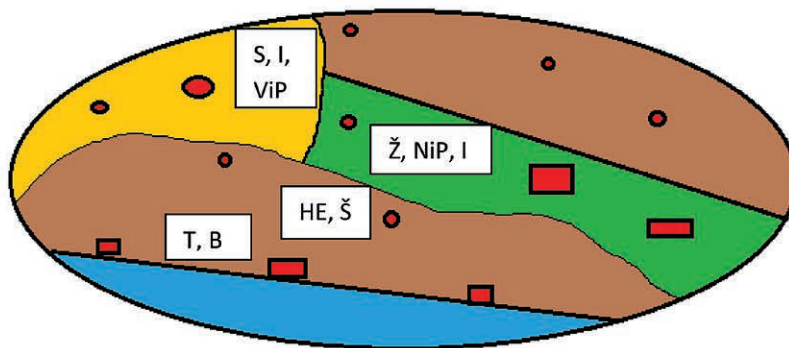
Sl. 7. Arad

područjem. U ovakvom obliku rada učenik slobodno formulira svoje ideje i donosi odluke analizirajući posljedice svog odabira.

LITERATURA I IZVORI

- CLAVAL, P., 1998: *An introduction to Regional Geography*, Blackwell Publishers, Oxford.
- FÜRST-BJELIŠ, B., 1996: Pristup definiciji prostornog pojma tradicionalne regije, u: *Zbornik radova – I. hrvatskog geografskog kongresa. Geografija u funkciji razvoja Hrvatske* (ur. Z. Pepeonik), Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb, 326-330.
- FÜRST-BJELIŠ, B., 2015: *Principi regionalizacije* (skripta), Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek.
- KLAIĆ, B., 2004: *Rječnik stranih riječi*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb.
- NIR, D., 1990: *Region as a Socio-environmental System. An Introduction to a Systemic Regional Geography*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Boston and London.
- OBRAĐOVIĆ, M., 2016: Od pojedinačnih činjenica do spoznaja općenitosti, *Školske novine* 35, Zagreb.
- ROGIĆ, V., 1987: O geografskoj misli, geografskim disciplinama i geografiji u Hrvatskoj, *Geografski glasnik* 49, 7-13.
- TANDARIĆ, N., TEKIĆ, I. 2013: Percepcija geografije kao znanosti i školskog predmeta, *Hrvatski geografski glasnik* 75 (2), 101-120.
- VRESK, M., 1991: Paradigme u geografiji, *Geografski glasnik*, 53, 19-26.
- URL 1.: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=52251>
- URL 2.: https://en.wikipedia.org/wiki/Region#Regional_geography

Prilog 1.:

Tumač znakova:	 - nizine	 - stara gorja	 - mlade planine
	 - more	 - veliki grad	 - manji grad

T – turizam, B – brodogradnja, HE - hidroenergija, Š – šumarstvo, Ž – žitarice, ViP – voće i povrće, S – stočarstvo, NiP – nafta i plin, I – industrija

Pitanja uz prilog:

1. Koje se četiri prirodne regije mogu izdvojiti na ovom prostoru?
2. Pokušaj podijeliti prikazani prostor na tri administrativne cjeline vodeći se sljedećim postavkama:
 - Koji je prostor najslabije razvijen i najrjeđe naseljen?
 - Koje su mogućnosti njegovog razvoja?
 - S kojim prostorima bi se mogao povezati da bi se razvio?
 - Kako postići da administrativne cjeline imaju komplementaran (nadopunjavajući) gospodarski razvoj?
3. Kakve su mogućnosti razvoja prostora sredogorja? Može li najveće naselje u njemu postati makroregionalno središte?
4. Koji je najrazvijeniji i najnaseljeniji prostor? Koje bi prostore on mogao „povući“ u gospodarskom smislu?